

دانشگاه مجازی المصطفیٰ

معاونت پژوهشی و تولید

گزارش کارگاه پژوهشی

منبع‌شناسی و مرجع‌شناسی در تفسیر و علوم قرآن	عنوان کارگاه (دوره)
حجت الاسلام مهدی سازندگی (مدرس جامعه المصطفی)	استاد کارگاه
فارسی	زبان ارائه
2 خرداد 1402	زمان برگزاری
سالن جلسات دانشگاه مجازی	مکان برگزاری
53 نفر آنلاین	تعداد شرکت کنندگان
https://live.mou.ir/piujaumd7sna/	لینک دسترسی به محتوای نشست

متن کارگاه

بسم الله الرحمن الرحيم

منبع‌شناسی و مرجع‌شناسی در تفسیر و علوم قرآن

این کارگاه علمی پژوهشی در تاریخ 2 خرداد 1402 به همت معاونت پژوهش دانشگاه مجازی و گروه علمی قرآن و حدیث برگزار گردید.

در زیر گزارشی از اهم موضوعات ارائه شده در این کارگاه علمی پژوهشی که بسیار کاربردی بود و مورد استقبال مخاطبان قرار گرفت، ارائه می‌گردد:

استاد محترم در ابتدا به تعریف لغوی و ریشه‌شناسی پرداختند که سرچشمه و منشأ هر چیزی را نیز منبع آن می‌گویند.

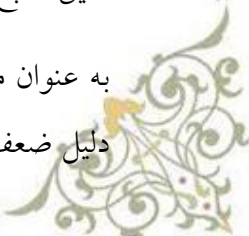
منابع تفسیر، به اموری اطلاق می‌شود که اطلاعات و داده‌هایی که با مفاد آیه یا آیه‌هایی تناسب محتوایی دارد، در اختیار مفسر قرار می‌دهد و مفاد واژگان و معانی آیات به کار رفته در آن را روشن می‌کند. بنابراین؛

کلیه اموری که مفسر، معارف ناظر به مفاد آیات را که به نحوی در روشن شدن آن تأثیر دارند از آنها به دست می‌آورد، منبع تفسیر به شمار می‌آید؛ منبع تفسیر است، بدان معنا است که در بین آیه‌های آن مطالبی یافت می‌شود که «قرآن» به عنوان مثال، وقتی گفته می‌شود ارتباط محتوایی با آیات دیگر دارد و در روشن شدن مفاد آن آیه‌ها به مفسر کمک می‌کند.

ایشان در ادامه به ارتباط منابع با قواعد پرداختند که منابع تفسیر ارتباط تنگاتنگی با قواعد تفسیر دارد قواعد تفسیر، تعیین‌کننده محدوده منابع تفسیر است؛ یعنی با توجه به این نکته که در قواعد تفسیر لزوم مراجعه به منابع ((قرآن، روایت، لغت و مانند آن)) ثابت می‌شود، در اینجا از چگونگی دستیابی به آنها، روش استفاده و میزان اعتبار و اهمیت هر یک سخن به میان می‌آید.

از سوی دیگر، منابع تفسیر پیوند نزدیکی با علوم موردنیاز مفسر دارد؛ زیرا این علوم، مفسر را در شناخت دقیق منابع یاری می‌رساند.

به عنوان مثال، ممکن است مفسری که از علم رجال و درایه و اصول آگاهی ندارد، به خطا روایتی را که به دلیل ضعف سند یا دلالت، فاقد شرایط لازم است، مورد استناد قرار دهد و براساس آن، فهمی نادرست از آیه

را تفسیر آیه پندارد. در این مورد، استفاده نادرست‌مفسّر از منبع روایات، معلول عدم آگاهی وی از علوم موردنیاز مفسّر است.

از سوی دیگر، تشخیص صحت منابع تفسیر، در تعیین علوم موردنیاز مفسّر تأثیر دارد؛ به عنوان مثال اگر روایات معتبر یکی از منابع تفسیر به شمار آید، علمی که در شناخت اعتبار یا مفاد روایات مؤثرند مانند علم رجال و علم درایه در قلمرو علوم موردنیاز مفسّر قرار میگیرند.

ایشان در بخش دیگری از جلسه به ضرورت شناخت دقیق منابع تفسیر پرداختند با این توضیح که شناخت صحیح و کامل هر موضوع، بستگی به میزان آگاه‌یای دارد که از راه‌های مختلف درباره آن به دست می‌آید و هراندازه در این راستا به منابع غنی‌تر و مطمئن‌تری دسترسی داشته باشیم، شناخت دقیق‌تری به دست می‌آوریم. بر این اساس، فهم و شناخت مقاصد و مفاهیم آیات قرآن کریم که به زبان عربی و دارای معارف و احکام گوناگون است نیاز به منابعی دارد که کوتاهی در گزینش مراجعه به آنها، سبب برداشت ناقص و ناروا از آیات می‌شود؛ چه بسا منابعی که در دسترس و دارای اعتبار است و نقش مهمی در فهم مقاصد قرآن دارد، ولی بر اثر ناآگاهی از منبع بودن آن یا ناتوانی در مراجعه بدان، متروک ماند و در نتیجه، بسیاری از نکته‌های قرآنی مورد غفلت و یا سوء فهم قرار گیرد.

نکته بعدی در رابطه با انواع منبع است که سه مورد است از جمله:

1. منبع شناسی عام: شامل منابع مورد استفاده در همه موضوعات، روش‌ها و گرایش‌های تفسیری
2. منبع شناسی خاص: شامل منابع مورد استفاده در محور خاص، روش‌ها و گرایش‌های خاص
3. منبع شناسی اخص: شامل منابع مورد استفاده در موضوع خاص

ایشان در پایان به سوالات مخاطبین پاسخ‌های لازم را ارائه کردند.

مستندات کارگاه

کارگاه علمی پژوهشی

منبع‌شناسی و مرجع‌شناسی در تفسیر و علوم قرآن

❖ مسأله: شناسی تفسیر و علوم قرآن

❖ منبع: شناسی تفسیر و علوم قرآن

❖ مرجع: شناسی تفسیر و علوم قرآن

حجت الاسلام مهدی سازندگی
مدرس جامعه المصطفی

زمان: سه شنبه، ۲ خرداد ماه ۱۴۰۲، ساعت ۱۰:۰۰

مکان: دانشگاه مجازی المصطفی، طبقه سوم، سالن جلسات

لینک شرکت در جلسه: [Live.mou.ir/research](https://live.mou.ir/research)

همراه با اعطای گواهی

کانون پژوهشی المصطفی

معاونت پژوهشی

More information call us
025-32114171
www.mou.ir

تاریخ و جغرافیای

اقسام منابع تاریخی

(الف) منابع ادیان پیشین

(ب) منابع تاریخی قبل از اسلام

(ج) منابع تاریخی عرب جاهلی معاصر اسلام

(د) تاریخ صدر اسلام

(هـ) شأن نزولها

(و) منابع جغرافیایی تاریخی

پیشین ادیان

